

Integruota įgūdžių skalė pagal Liften

0 - 3 mėnesiai					
Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Registruoja, kad girdi. ▪ Atsiliepia į garsą šypsodamasis, atsisukdamas. ▪ Reaguoja į garsius garsus. ▪ Pažįsta mamos arba globėjo balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Krūpteli, kai yra netikėti garsai. ▪ Stebi kalbančiojo veidą. ▪ Reaguoja į balsą, tapdamas ramesniu, suklysdamas arba šypsodamasis. ▪ Nurimsta, girdėdamas žinomą balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verkia, išreiškdamas troškulį, alkį. ▪ Pradeda vokalizuoti, išreiškdamas džiaugsmą. ▪ Kartais vokalizuoja, reaguodamas į garsus, panašius į balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verkia. ▪ Pradeda vokalizuoti, kai guguoja, balbatuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pažįsta žinomus žmones ir situacijas. ▪ Trumpai pažiūri į objektus ir veidus. ▪ Laukia žinomų veiksmų, pvz., buteliuko. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atrodo, kad klauso kalbančiojo. ▪ Trumpai fiksuoja akių kontaktą. ▪ Iki 3 mėnesių jau dažnai žiūri į kalbančiojo veidą, stebi kalbančiojo akis ir pradeda stebėti kalbančiojo lūpas vietoj veido. ▪ Reaguodamas į mamą arba globėją šypsosi, guguoja.

4 - 6 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Garsai pradeda tapti prasmingais. ▪ Klausio įdėmiau. ▪ Pradeda priskirti reikšmę garsui, pvz., kartais reaguos į savo vardą. ▪ Reaguoja į besikeičiančias balso intonacijas. ▪ Pradeda tiksliai lokalizuoti garso šaltinį. ▪ Klausio savo balso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dažnai ieško, iš kur sklinda garsas pasisukdamas arba ieškodamas akimis. ▪ Kartais atsisuka ar reaguoja į savo vardą. ▪ Skiria piktą ir malonų balso tonus, pvz., verkia reaguodamas į piktą balsą. ▪ Paprastai nustoja verkti, kai išgirsta pažįstamą balsą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vokalizuoja, kai ko nors nori ar reikia. ▪ Vokalizuoja, girdėdamas dainą. ▪ Pučia, guguoja, rėkia. ▪ Vokalizuoja, girdėdamas kalbą. ▪ Pradeda vartoti įvairius garsus balsu, išreikšdamas džiaugsmą ar nepasitenkinimą. ▪ Vokalizuoja, būdamas vienas ar su kitais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Juokiasi. ▪ Pučia. ▪ Krykštauja. ▪ Rėkia. ▪ Pradeda keisti prozodinius elementus (ilgumą, intonacijas, intensyvumą). ▪ Vartoja balsį a. ▪ Pradeda tarti pirmuosius priebalsius (m). <ul style="list-style-type: none"> ▪ „Žaidžia“ su savo balsu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žiūri į daiktus ir siekia jų rankomis. ▪ Pradeda mokytis, kaip daiktai veikia, pvz., veiksmas su barškučiu. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Atpažįsta žinomus žmones. ▪ Deda daiktus į burną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Palaiko akių kontaktą. ▪ Patinka žaidinimai, pvz., jodinimas ant kelių. ▪ Skirtingai vokalizuoja dėl skirtingų priežasčių. ▪ Pamėgdžioja veido išraiškas. ▪ Imasi iniciatyvos vokalizuodamas ir įtraukdamas suaugusiuosius į veiklą. ▪ Pradeda suprasti savo eilės svarbą, naudojant balsą, pvz., vokalizuoja kartodamas tai, ką vokalizuoja suaugęs.

7 – 9 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiksliai lokalizuoja garso šaltinį. ▪ Skiria suprasegmentines ypatybes (ilgumą, intonacijas, intensyvumą). ▪ Ilgiau išlaiko dėmesį. ▪ Priskiria žodžiams reikšmes. ▪ Skiria balsius ir skiemenis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą pažinti šeimos narių vardus kalboje, net tada, kai to žmogaus nemato. ▪ Reąguoja atitinkamu rankos judesiu, kai pvz., mojuoja ranką sakant „ate“. ▪ Džiaugiasi muzika ir dainomis. ▪ Atrodo, kad klauso kitų pokalbio. ▪ Suklūsta ar meta darbus, kai pašaukiamas vardu. ▪ Atpažįsta keletą daiktų, vien tik klausą išgirdęs jų pavadinimus. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dažniau sustoja ką nors veikęs, kai išgirsta žodį „ne“. ▪ Išlaiko dėmesį iki minutės, žiūrėdamas paveikslukus ar knygą kartu su suaugusiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakartoja skiemenis su priebalsiu ir balsiu, pvz., pa pa. ▪ Pradedą atsakyti, naudodamas balsą, kai yra šaukiamas vardu. ▪ Žaidžia vis daugiau žaidinimų ir vokalizuoja jų metu. ▪ Vaidina, kad dainuoja. ▪ Vokalizuoja sutikdamas pažįstamus suaugusius. ▪ Kviečia, naudodamas balsą, kad atkreiptų dėmesį. ▪ Naudoja judesius ir balsą kartu pagal reikšmę, pvz., linguodamas sako „ne“. ▪ Vokalizuoja garsiai. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Balbatuoja priebalsius ir balsius, pvz., pa pa, ba ba . ▪ Pliaukši liežuviu. ▪ Naudoja dainuojantį balsą. ▪ Pamėgdžioja intonacijas. ▪ Dažniausiai vartoja žemus balsius o, e, a. ▪ Vartoja priebalsius p, b, m, d. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pamėgdžioja fizinius veiksmus. ▪ Atpažįsta žinomus objektus. ▪ Žaislą perima iš vienos rankos į kitą. ▪ Laiko vieną kubelį ir ima kitą. ▪ Šypsosi savo atvaizdui veidrodyje. ▪ Mėgsta žaidimus, kai slepiama ir randama. ▪ Duoda, dedą, rodo. ▪ Nuima žiedus nuo bokštelio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą suprasti, kad bendravimas yra procesas tarp dviejų žmonių. ▪ Tampa draugiškesnis su pažįstamais žmonėmis. ▪ Demonstruoja, kad laukia veiklos. ▪ Linkčioja, mojuoja, ploja. ▪ Šaukia, kad atkreiptų dėmesį. ▪ Kviečia, ištiesdamas rankas ir rodydamas pirštu. ▪ Džiaugiasi išdykaudamas. ▪ Toliau mokosi sulaukti savo eilės. ▪ Pradedą su suaugusiuoju nagrinėti knygas dalimis pagal paveikslėlius.

10 – 12 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supranta daugiau žodžių. ▪ Monitoruoja savo ir kitų balsus. ▪ Lokalizuoja grasus per atstumą. ▪ Skiria kalbančiojo balsą nuo triukšmo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą domėtis, girdėdamas naujus žodžius. ▪ Gali klausytis kalbos, net kai ir yra papildomi triukšmai, garsai. ▪ Kartais duoda žaislus arba daiktus, kai suaugęs paprašo žodžiu. ▪ Kartais vykdo paprastą paliepią, pvz., paduok man. ▪ Reąguoja į muziką, linguodamas kūnu arba rankomis. ▪ Parodo, kad suprato žodinius paliepius, išreikšdamas tai kūno judesiais. ▪ Vis daugiau dėmesio skiria kalbai ir vis ilgesniam laiko tarpui. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vartoja 4 ir daugiau skiemenų žargonus – savus sakinius. ▪ Pradedą naudoti savoje kalboje (žargone) suaugusiųjų intonacijas, kai žaidžia vienas. ▪ Pradedą žaidinimus žaisti pats, rodydamas iniciatyvą. ▪ Kalba žaislais, vartodamas ilgesnius žodinius junginius. ▪ Dažnai reąguoja į dainas ir žaidimus vokalizudamas. ▪ Mėgdžioja veiksmus ir naudoja balsą. ▪ Atsiranda pirmi žodžiai: ate, mama. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pamėgdžioja garsus ir skiemenų skaičių. ▪ Naudoja suprasegmentines ypatybes. ▪ Vartoja vis daugiau skiemenų. ▪ Vartoja sistemingai įvairius balsius ir priebalsius (ba di ba di). ▪ Dažniausiai vartoja priebalsius p, b, d, m. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priešinasi, kada iš jo nori paimti žaislą. ▪ Sieja veiksmą su objektu, pvz., ką veikti su šaukštu. ▪ Kartoja veiksmą, kada suaugusiems juokingą. ▪ Deda į vieną lentą atskiras dalis. ▪ Išrenka du vienodus daiktus. ▪ Bando statyti dviejų kaladžių bokštą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą suprasti klausimus ir atsakymus, papurtydamas galvą, kai sako „ne“. ▪ Toliau vystosi supratimas apie bendravimą. ▪ Supranta pasisveikinimą ir atsisveikinimą. ▪ Toliau mokosi sulaukti savo eilės. ▪ Vokalizuoja atpažindamas, kai šaukia mama. ▪ Išreiškia, kai nori pakeisti veiklą. ▪ Reąguoja, kai kiti juokiasi, pakartodamas veiksmą. ▪ Pradedą nurodyti kitiems, ką daryti, traukdamas, tempdamas. ▪ Protestuoja vokalizudamas. ▪ Džiaugiasi žaidimais ir pradeda juos.

13 – 15 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atpažįsta daugiau žodžių. ▪ Supranta paprastą kalbą. ▪ Klausos atmintis – atsimena vieną daiktą, esantį sakinio gale. ▪ Atskiria žinomas frazes. ▪ Seka žinomą vieną paliepiamą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kiekvieną savaitę supranta daugiau naujų žodžių. ▪ Seka vieną paliepiamą žaidžiant. ▪ Supranta paprastus klausimus „Kur?“, Pvz., Kur tėtė? ▪ Atpažįsta ir parodo, kad žino daug daiktų, parodydamas pirštu. ▪ Supranta daugiau žinomų frazių. ▪ Pradeda atpažinti įvairias kūno dalis: veidą, rankas. ▪ Patinka dainelės. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pastoviai vartoja 7 ar daugiau žodžių. ▪ Naudoja balsą ir ranką, norėdamas kokio nors daikto. ▪ Toliau vartoja žargoną – atsiranda tikri žodžiai. ▪ Įtraukia į žargoną intonacijas ir pauzes. ▪ Spontaniškai mėgdžioja naujus žodžius. ▪ Dainuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kartoja įvairius balsius. ▪ Mėgdžioja žodžius. ▪ Vartoja beveik visus balsius, kai vokalizuoja. ▪ Vartoja daugiau priekinius priebalsius (p, b, d, m, n). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Būna susidomėjęs patinkančiu daiktu dvi minutes ir ilgiau. ▪ Teisingai įdeda apskritimo formą. ▪ Pastato bokštą su dviem kaladėlėmis. ▪ Pradedą teplioti ant popieriaus lapo. ▪ Mėgdžioja daugiau veiksmų. ▪ Rodo, kokia funkcinė daiktų paskirtis. ▪ Nuima dėžės dangtelį, norėdamas surasti paslėptą daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toliau vystosi ilgesnis akių kontaktas su pašnekovu. ▪ Laukia savo eilės kalbant. ▪ Žaidžia žaidimus, kai reikia kažką atnešti. ▪ Įtraukia kitus žaidimo metu, rodydamas daiktus, pvz., batus, rūbus. ▪ Pradedą suprasti klausimus „kas čia?“, „Kur?“

16 – 18 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skiria daugiau frazių. ▪ Identifikuoja ir asocijuoja daugiau žodžių konkreitiems objektams, pvz., žaislai, kūno dalys, rūbai, maistas. ▪ Pamėgdžioja žodžius, kuriuos girdi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supranta daugiau paprastų klausimų. ▪ Pradedą suprasti ilgesnes frazes, kai raktinis žodis yra sakinio viduryje. ▪ Vystosi apibendrinančios sąvokos. ▪ Skiria daugiau kūno dalių. ▪ Randa daugiau žinomų daiktų, kai jie nematomi. ▪ Supranta 50 ir daugiau žodžių. ▪ Skiria kai kuriuos rūbus, žaislus, maistą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nebėra žargono. ▪ Auga žodynas. Jį sudaro apie 10 ar daugiau reikšmingų žodžių. ▪ Mažėja papildomų judesių naudojimas. Bendraujama vien kalba. ▪ Pamėgdžioja girdėtus žodžius. ▪ Daugiau prašo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Daugėja apytikriai tariamų paprastų žodžių skaičius. ▪ Dauguma balsių jau tariami. ▪ Dar vis daugiausiai tariami priekiniai priebalsiai (p, b, d, m, n, h). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pamėgdžioja apskritos formos keverzones. ▪ Teisingai įdeda nuo 3 iki 6 dalių į vieną lentą. ▪ Randa normą daiktą, kai jis paslėptas už kito daikto. ▪ Surenka smulkius objektus. ▪ Apverčia indą, norėdamas iškrapštyti daiktą. ▪ Parodo pirštu į knygos paveikslus ir pradeda versti puslapius. ▪ Randa paslėptą daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prašo daikto arba pagalbos iš suaugusiojo, naudodamas balsą. ▪ Inicijuoja bendravimą balsu. ▪ Pageidauja būti su pažįstamais žmonėmis. ▪ Yra atsargus su nepažįstamais žmonėmis. ▪ Pamėgdžioja kitus vaikus.

19 – 24 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausa atsimena du daiktus. ▪ Atskiria dainas. ▪ Supranta daugiau įvairių frazių. ▪ Atskiria apibūdinančias frazes. ▪ Atlieka dviejų paliepmus, pvz., atnešk savo kamuolį ir mesk. ▪ Skiria pagal apibendrinančias sąvokas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atlieka du paliepmus su vienu objektu. ▪ Išrenka du žinomus objektus. ▪ Supranta paliepmus su veiksmažodžiais. ▪ Rodo įvairias kūno dalis, pvz., alkūnė, skruostas. ▪ Pradeda suprasti asmeninius įvardžius – tu, mano, man. ▪ Kiekvieną dieną atpažįsta naujus žodžius. ▪ Auga supratimas apie kalbos sintaksę. ▪ Iki 24 mėn. supranta 250 – 300 žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kartais mėgdžioja 2 – 3 žodžių frazes. ▪ Pastoviai vartoja naujus žodžius. ▪ Didėja ekspresyvus žodynas 30 ar daugiau žodžių. ▪ Bando pasakoti, ir ilgesni sakiniai tampa panašūs į žargoną. ▪ Pradeda vartoti savo vardą, kai pasakoja apie save. ▪ Vartoja įvardį „mano“. ▪ Gali paklausti klausimą „Kur (mama)?“ ▪ Laikotarpiu iki 24 mėn. gali vartoti 2 – 3 žodžių frazes su daiktavardžiais, pora veiksmažodžių, keliais būdvardžiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Apytiksliai žodžiai. ▪ Naudoja suprasegmentine s ypatybes. ▪ Vartoja daugumą balsių ir dvibalsius. ▪ Atsiranda priebalsiai k, g, t. ▪ Priebalsiai p, b, m, h, n, d jau tariami ir vartojami žodžių pradžioje. ▪ Dažnai praleidžia priebalsius žodžių viduryje ir gale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mėgdžioja simbolinius žaidimus, pvz., namų ruošos darbus. ▪ Naudoja vieną daiktą kaip simbolį kitam objektui. ▪ Teisingai įdeda trikampį, apskritimą ir keturkampį pagal formas. ▪ Mėgdžioja vertikalius brūkšnius. ▪ Veria tris smulkias dalis. ▪ Pradeda plėsti popierių. ▪ Pamėgdžioja daiktų grupavimą. ▪ Žaidimo metu pradedą atrinkti daiktus pagal grupes. ▪ Naudoja du žaislus vienu metu. ▪ Stato bokštą iš kaladėlių. ▪ Sudeda paprastas dėlionės. ▪ Įjungia mechaninį žaislą. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą jaustis vis patikimiau ir noriai bendrauja su kitais. ▪ Rodo iniciatyvą žaidimo metu. ▪ Atsiliepia, kai suaugusieji ko nors prašo. ▪ Mėgina palaikyti pokalbį, kai žinoma tema. ▪ Vartoja žodžius bendravimui. ▪ Klausia informacijos „Kas čia?“ ▪ Pokalbio metu moka laukti savo eilės.

25 – 30 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausa atsimena 2 daiktus, esant skirtingam lingvistiniam kontekstui. ▪ Klausio žinomas dainas, naudojantis magnetofonu. ▪ Supranta ilgesnius sakinius. ▪ Klausio iš atstumo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradeda suprasti kompleksinę kalbą. ▪ Supranta daugiau aktyvių frazių. ▪ Supranta funkcijas, pvz., „Ko reikia, norint įsipilti gėrimą?“ Vaikas rodo pirštu į puoduką. ▪ Pradeda suprasti dydžių skirtumą, pvz., didelis, mažas. ▪ Pradeda suprasti prielinksnius, pvz., į, ant, po. ▪ Didėja pasyvaus žodyno apimtis. ▪ Pradeda suprasti kiekių prasmę, pvz., vienas, visi. ▪ Supranta įvardžius, pvz., jis, ji, jie, mes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dažniau vartoja 2 – 3 žodžių frazes. ▪ Vartoja kai kuriuos asmeninius įvardžius, pvz., man, tu. ▪ Prašo pagalbos, vartodamas du ar daugiau žodžių, pvz., plaunu rankas. ▪ Pradeda pavadinti pagrindines spalvas. ▪ Kalbant apie save, vartoja žodį „Aš“. ▪ Kartoja du skaitmenis skaičiuojant. ▪ Atsako į klausimus „Kas tai?“, „Ką jis veikia?“, „Kas?“ ▪ Atkartoja paprastas daineles, žinomas dainas. ▪ Supranta ir atsako, kai klausama „ar tu gali?“ ▪ Vartoja neiginius „Ne“, „Nėra“. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mėgsta eksperimentuoti su prozodinėmis savybėmis. ▪ Pradedą teisingai naudoti kirtį. ▪ Pakartoja žodžius ir frazes. ▪ Atsiranda priebalsiai f, j. ▪ Priebalsius m, p, b vartoja žodžio gale. ▪ Trumpina žodžius, frazes, dažnai praleisdamas žodžių viduryje esančius priebalsius. ▪ Dažnai skirtingai taria tuos pačius žodžius. ▪ Šnibžda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toliau žaidžia simbolinius žaidimus, pvz., kalba telefonu. ▪ Užbaigia veiksmus pagal žinomas daineles ar žaidinimus. ▪ Naudoja žaislus tikslingai, pagal paskirtį. ▪ Užsiima žaidimu pagal veiklą. ▪ Verčia po vieną lapą. ▪ Mėgdžioja vertikalias, horizontalias linijas ir apskritimus. ▪ Atrenka tokius pačius paveikslėlius ir formas. ▪ Sudeda dvi dalis į visumą. ▪ Supranta skaitmenų „Vienas“ ir „Du“ prasmę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Džiaugiasi kalbėdamas, pvz., nori bendrauti telefonu. ▪ Užbaigia veiksmus, pvz., duok man penkis. ▪ Pradedą žaisti šalia kitų vaikų. ▪ Daugiau kalba žaidimo metu. ▪ Dalinasi žaislais. ▪ Prašo pagalbos, vartodamas du ar daugiau žodžių. ▪ Vartoja ilgesnius sakinius.

31 – 36 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausia atsimena 3 daiktus, esant skirtingam lingvistiniam kontekstui. ▪ Pagal tvarką atsimena dvi informacijos dalis. ▪ Klausio pasakų, naudojant magnetofoną. ▪ Seka 2 – 3 paliepiamus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supranta kasdieninius veiksmažodžius. ▪ Supranta ir atlieka daugiau sudėtingų nurodymų ir pasakymų kalba. ▪ Atlieka 2 – 3 paliepiamus, išsakytus vienu pasakymu. ▪ Supranta keletą prielinksnių, pvz., ant, į, po. ▪ Vystosi pažinimo funkcijos. ▪ Skiria objektų dalis. ▪ Supranta laiko sąvokas, pvz., šiandien, vakar, rytoj. ▪ Supranta, kai klausama „Ko trūkst?“ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Žino, kai yra vyriškos ir moteriškos giminės žodžiai. ▪ Kalba, ką nupiešė. ▪ Paklaustas atsako, koks vardas ir pavardė. ▪ Papasakoja, kas neseniai įvyko. ▪ Kalba 3 – 4 žodžių paprastais sakiniais. ▪ Pradeda vartoti sudėtingesnę kalbą. ▪ Vartoja klausimus kas, kur, ką, kodėl. ▪ Vartoja įvardžius jis, ji, jie, mes, tu, aš. ▪ Kartais vartoja daugiskaitą. ▪ Vartoja asmeninius įvardžius. ▪ Vartoja daugiau neiginių, pvz., niekas. ▪ Pradeda vartoti ir, todėl, kad. ▪ Pavadina tris ir daugiau spalvų. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Keičia priebalsius. ▪ Viduriniai priebalsiai dar nepastovūs. ▪ Užpakalinės eilės priebalsiai tampa pastovesni. ▪ Atsiranda priebalsiai l, r, š, s, z, č. ▪ Taria balsius ir dvibalsius. ▪ Pralaidžia kai kurias nekirčiuotas kalbos dalis. ▪ Tarimas tampa teisingesnis. ▪ Dažnai šnibžda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalinasi žaislais ir moka laukti savo eilės. ▪ Vystosi paralelinis žaidimas. ▪ Pradedama domėtis rašymu ir piešimu. ▪ Pradedama žaidimo metu fantazuoti. ▪ Atrenka 6 spalvas. ▪ Rūšiuoja ir klasifikuoja daiktus, pvz., kaladėles. ▪ Pavadina daiktą, kada jo dalys pavaizduotos paveiksle. ▪ Piešdamas prideda (parenka) 2 dalis. ▪ Domina, kaip ir kodėl daiktas veikia. ▪ Užbaigia 2 – 3 dalių dėlionę. ▪ Mėgdžioja piešdamas kryžiukus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sulaukia savo eilės ir dalinasi. ▪ Pats pasako daineles, žaidinimus. ▪ Su judesiais dainuoja daineles ir kartais pakeičia pabaigą. ▪ Žaidžia, kur išreiškia savo fantaziją. ▪ Pradedama prašyti leidimo. ▪ Išreiškia jausmus, emocijas. ▪ Pradedama pokalbį. ▪ Dėl daugelio priešasčių vartoja klausimus, pvz., prašydamas, norėdamas paklausti.

37 – 42 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klausia atsimena 5 daiktus. ▪ Pagal tvarką atsimena 3 ar daugiau informacijos dalis. ▪ Atpasakoja trumpą pasaką. ▪ seka 3 paliepiumus. ▪ Supranta sudėtingesnius sakinius. ▪ Seka 6 žodžių sakinius. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gali klausyti pasakojimus apie 10 – 15 minučių. ▪ Supranta vis sudėtingesnės kalbos. ▪ Supranta daugiau sąvokų, pvz., kiekis, medžiaga. ▪ Supranta, kas yra diena, naktis, kuo jos skiriasi pagal veiklą. ▪ Vykdo nurodymus, naudojant sąvokas tuščias, pilnas, vienodas, skirtingas. ▪ Supranta vietos prielinksnius, pvz., šalia, priešais. ▪ Pradeda suprasti palyginimus, pvz., aš aukštesnis už tave. ▪ Supranta apie 900 žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pokalbio metu naudoja daug teisingų gramatinių struktūrų (daugiskaita, asmeniniai įvardžiai, prielinksniai ir t. t.). ▪ Vartoja klausimus „Kada?“, „Kiek?“. ▪ Vartoja todėl, kad. ▪ Perduoda žinią. ▪ Apibūdina, kokia daikto paskirtis. ▪ Pradedą atsakyti į klausimus „O kas jeigu...?“. ▪ Atsako į klausimą „Ko trūksta?“. ▪ Žino, kas netinka, ir atsako, kodėl netinka. ▪ Bando spręsti problemą, kai yra klausimas „Ką darytumei?“ ▪ Vartoja apie 500 suprantamų žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vartoja kai kuriuos junginius br, dr, gr, sm. ▪ Atsiranda priebalsiai j, v. ▪ Dar keičia ir painioja priebalsius. ▪ Žodžių tarimas tampa vis stabilesnis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pradedą teisingai skaičiuoti, kai yra daiktai. ▪ Atlieka nurodymus, vartodamas sąvokas, pvz., pilnas, tuščias. ▪ Vystosi daugiau sudėtingų kategorijų, pvz., kiekybė, kokybė, medžiagos. ▪ Lygina daiktus. ▪ Pradedą spręsti paprastas problemas. ▪ Vystosi vaizduotė. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sulaukia savo eilės. ▪ Tinkamai žaidžia su kitais vaikais. ▪ Domisi, kaip kiti jaučiasi, ko reikia. ▪ Paprastai bendrauja su kitais kalbėdamas. ▪ Pradedą pokalbį. ▪ Džiaugiasi vaidmeniniais žaidimais.

43 – 48 mėnesiai

Klausa	Pasyvi kalba	Ekspresyvi kalba	Kalbėjimas	Pažinimas	Komunikacija (bendravimas)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supranta ilgesnius ir sudėtingesnius sakinius, pvz., ar gali surasti, kas gyvena medyje, turi sparnus ir geltoną spalvą? ▪ Atlieka sudėtingus nurodymus, pvz., padėk mėlyną kvadratą šalia raudonos tuščios dėžės. ▪ Smulkiai atpasakoja ilgesnius pasakojimus 5 ir daugiau sakiniais. ▪ Seka 8 žodžių sakinius. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Didėja žodyno apimtis. ▪ Supranta vienaskaitą ir daugiskaitą. ▪ Supranta skirtumus tarp es., būt., būs., laikų. ▪ Pabaigia sakinius pvz., karvė ir pienas kaip višta ir ? ▪ Skiria daiktą, kurio trūksta paveikslėlyje. ▪ Supranta sąvokas diena, naktis, rytas, vakaras. ▪ Gali palyginti greitį, svorį. ▪ Supranta 1500 – 2000 žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vartoja įvardžius jo, jos, jų. ▪ Pastoviau vartoja daugiskaitą. ▪ Pasakoja pagal paveikslėlius ir knygeles. ▪ Žaidžia daugiau įsivaizduojamų žaidimų. ▪ Vartoja neiginius ir tariamąją nuosaką, pvz., jei aš galėčiau, tai padaryčiau. ▪ Vartoja palyginimus. ▪ Daro išvadas. ▪ Vystosi kasdieninė šnekamoji kalba. ▪ Vartoja klausimą „Kiek?“. ▪ Vartoja 800 – 1500 žodžių. ▪ Vartoja sudėtingesnius sakinius. ▪ Spontaniški išsireiškimai vis dažniau gramatiškai taisyklingi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mažiau praleidimų ir pakeitimų. ▪ Dauguma priebalsių jau tariami. ▪ Daugiau junginių yra žodžių pradžioje ir pabaigoje. ▪ Ritmas ir tempas normalus. ▪ Naudoja tinkamą garsumą. ▪ Naudoja atitinkamą intonaciją. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Piešia paprastus objektus. ▪ Supranta laiko sąvokas, pvz., šiandien, rytoj, vakar, rytas, diena, vakaras. ▪ Skaičiuoja savo pirštus. ▪ Priskiria daiktus, priemones pagal paskirtį specialybei, pvz., termometras ir gydytojas. ▪ Toliau vystosi vaizduotė. ▪ Ilgiau koncentruojasi. ▪ Kopijuoja paprastus piešinius pagal paveikslėlius. ▪ Pritaiko paveikslėlius. ▪ Daro išvadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Auga supratingumas ir savivertė. ▪ Prašo ką nors atlikti kitų žmonių žaidimo metu. ▪ Tinkamai naudoja intonacijas. ▪ Pirmas pradeda pokalbį. ▪ Pasitaiko, kai keičiasi pokalbio tema. ▪ Naudoja dėl skirtingų priežasčių, pvz., pasiklausdamas informacijos, suteikiant informaciją, išreiškiant nuotaikas, jausmus, derantis.

Parengta pagal mokymų „Ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos ir kalbėjimo sutrikimai: teorija ir praktika“ turinį.

Medžiaga iš mokymų dalies „Kalbėjimo ir kalbos sutrikimų požymių atpažinimas ankstyvajame amžiuje: iššūkiai ir logopedų patirčių refleksija“.

Jūratė Navickienė, logopedė, Kelmės švietimo pagalbos tarnyba